

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. VIII. De fonte Paradisi, & quatuor ejus fluminibus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Potest etiam dici cum Ruperto lib. de Trin. & operibus eius cap. 27. & Tostato super cap. 13. lib. Genf. qu. 154. & 155. nomen illud *scientia boni & mali* indicium fuisse ei arbori propter mendacia verba & fallacia promissa serpentis, qui primos parentes ad edendum ex ea pelle- xit & impulit, mendacissimis verbis ipsis promittens, quod forent sicut Dij scientes bonum, & malum. Ex quo intelliges, absurdam esse Josephi sententiam lib. 1. antiquit. aientis, ideo arborem illam, arborem scientia boni & mali, appellatam esse, quod ejus fructus, si ederetur ab homine, ejus ingenij acumen augetet, subindeque multam ad acquirendam scientiam conferret: nam si ita res se habuisset, primum illi scientiam Eze verum fuisse, quod tamen fuisse mendax & fallax, SS. Patres unanimiter docent.

ARTICULUS VIII.

De fonte paradisi, & quatuor ejus fluminibus.

Moyse Genf. 2. paradisi terrestrem describens, ait, quod in medio ejus erumpat magnus fons, qui in quatuor capita, seu in quatuor flumina dividebatur, quorum nomina erant Phison, Gehon, Tigris, & Euphrates.

De illo fonte paradisi dubium est, an intra paradisum dividatur in quatuor illa capita, seu flumina, vel extra paradisum?

Respondeo utrumque esse probabile; plures enim facis rationabiliter existimatur, quod statim in prima eruptione aquarum de fonte, ille in quatuor capita, seu flumina dividebatur ad irrigandum paradisum. Alij verò non improbabili- ter cum Bahilio & Iudoro sentiunt, quod primò fluvius aliquis fluens de fonte illo irrigat totum paradisum, & postea aqua ejus de loco paradisi descendentes, ad radices ejus magnos pariunt lacus totam paradisi terram ambientes, ut ex nulla parte paradisus aridus sit; & quod ex illis lacubus emergunt quatuor flumina recensita, quae per varias orbis regiones discurrunt.

Potro de fonte illo paradisi scribit Rupertus libro 2. de Trin. & operibus ejus cap. 24. & 25. rem quam arbitror Lectori fore mirabilem magis quam credibilem: *Aquarum natura* (inquit) per se salta est, nec idonea potui, sicut in seipso ascendit mare: ascendens autem de abyso, quae est maris unum aquarum, in illam quasi magni corporis terra mammam, id est paradisi fontem; quodammodo lactem assumit dulcedinem, & irrigat universa terra superficiem, ut juxta Psalmistam, potent omnes bestiae viva, & expectent onagri in feni sua: imò ut dulcesceret omnis terra ad nutriendam herbam virentem, lignumque pomiferum, quod iussa erat terra producere: atque hoc potissimum valet in terris orientali- bus, non solum panis & vini, sed etiam pretiosorum aromatum, metallorum, ac lapidum fertilissimis. Omnes igitur aquae potabiles & salubres, ubicunque hauriuntur, & undecunque apparent, de fonte paradisi per viculos meatus originem trahunt, & ex ejus dulcedine hoc habent, ut potabiles & salubres sint; & quemadmodum recur in corpore animalis fons est sanguinis, ut docent Physici, cunctis per corpus sparsis venis sanguinem disponens, atque hoc ministerio vitam animalis conservans: sic ille fons universam terram per viculos venas irrigans, vegetat, & in multos re- lantat fontes & flumina.

De duobus ultimis fluminibus à Moyse recensitis, nulla est apud Authores controversia: constat enim illos habere originem in montibus Armeniae majoris; cursum pe. Meopotamiam, Assyriam, & Chaldaeam; exitum verò in sinum Persicum: & unum vocari Tigrim, quod velocissimè & rapidissimè currat instar tigridis, vel sagittae, quam Persae & Medi tigrim appellant, teste Curtio: alium verò dici Euphratem, à voce Hebraea פַּרְוּ Parah significante fructificare & fecundare, eò quod ad modum Nili exundans terras riget & fecundet. Unde Cicero 2. de natura Deorum: *Mesopotamiam* (inquit) *fertilem efficit Euphrates, in quam quot annos quasi novos agros invehit.* Et Lucanus lib. 3. de eodem fluvio eleganter ait:

sparsus in agros

Fertilis Euphrates, Pharia vice fungitur undae.

De duobus verò primis fluminibus, quae Moyse Phison & Gehon appellat, disputant Scripturae Interpretes, quænam illa sint; Cosmographi enim nullam eorum fecere mentionem, sed meminerunt tantum Tigris & Euphratis. Unde aliqui existimant Phison & Gehon non esse diversa flumina à Tigri & Euphrate, sed quasdam illorū eruptiones, seu alveos: magnis enim fluminibus saepe contingit in varios dispartiri alveos, quos vulgus ramos vel brachia appellat, ut patet in Danubio, Nilo, & Pado, seu Eridano. Ita Pererius in Genesim lib. 3. de paradiso.

Alij probabilius censent, hæc quatuor flumina esse prorsus inter se diversa, & fluvium, qui nominatur Phison, esse Gangem, Indiae flumen, illumque, qui dicitur Gehon, esse Nilum, qui transit per Ægyptum, & peragrat terram Æthiopiae, cui dominatur magnus Abissinorum Monarcha, quem vulgus Pretejoannem appellat. Sic docet Josephus lib. 1. Antiquit. cap. 2. Ambrosius lib. de paradiso cap. 3. Augustinus lib. 8. de Genes. ad lit. cap. 7. Hieronymus in libro tradit. Hebraic. & epistolâ 4. ad Rusticum monachum, Epiphanius in Ancorato, & in epistola ad Joannem Hierosolymit. & plures alij SS. Patres ac Scripturae Interpretes: idque insinua- re videtur Scriptura Jeremia 2. nam ubi vulgata editio habet: *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* in septuaginta Interpretibus legitur, *ut bibas aquam Gehon.* Et S. Hieronymus in commentario hujus loci testatur, semper in communi editione fuisse Gehon. Neque repugnat vulgata editio cum editione Septuaginta; siquidem aquam Nili, qui à Septuaginta Interpretibus dicitur Gehon, verè turbidam esse testatur in eodem loco S. Hieronymus. Item Ecclesiastici 24. de viro sapiente dicitur: *Qui adimplet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus novorum: qui adimplet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis; qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Gehon in die vindemiae.* Quo loco Rabanus, Jansenius, & alij Interpretes, per Phison Gangem; per Gehon, Nilum intelligi volunt: nam Ganges est flumen amplissimus, & hoc ipsum significat nomen Phison, dicitur enim à verbo Hebraeo פֶּשֶׁת Pash, quod est redundare, quia magis quam cætera flumina impleri solet; & ad hanc etymologiam alludit Ecclesiasticus dicens: *Qui adimplet quasi Phison sapientiam.* Nilus verò incrementum accipere incipit post solstitium æstivum, & in tempore vindemiae plenissimè esse solet; & ideo subditur loco citato: *Et sicut Gehon in die vindemiae.*

Præterea, ut recte notavit Jansenius, comparare volens Ecclesiasticus sapientiam Dei quinque celeberrimis fluminibus, descripsit ea flumina illo ordine, quem verè inter se habent: pri-

mus enim ab Oriente est Ganges, secundus Tigris, tertius Euphrates, quartus Jordanis, ultimus Nilus. Unde ipse ordo narrationis cogit, ut per Phison intelligamus Gangem, per Gehon Nilum; cum videamus primo loco nominari Phison, ultimo loco Gehon, neque ulla ratio esse possit, cur Jordanis prius nominatus sit, quam Gehon, nisi quia prior est quoad situm.

Denique si Phison & Gehon non essent diversa flumina à Tigri & Euphrate, sed eorum exundantia, vel eruptio, Moyses quatuor flumina, quæ oriuntur à paradiso, describens, debuisset prius recensere Tigrim & Euphratem, & postea Phison & Gehon, ut manifestum est: hoc autem non fecit, sed primo Phison & Gehon, deinde Tigrim & Euphratem nominavit. Ergo &c. Similiter si Phison & Gehon non essent flumina maxima & celeberrima, sed brachia tantum, seu rami Tigris & Euphratis, inepte omnino Ecclesiasticus summam divinæ sapientiæ affluentiam illis fluminibus comparasset, loco supra relato: Sed hoc non est dicendum. Ergo nec illud. Ad id quod Phison & Gehon dicuntur in Scriptura varias circuire regiones: At illa duo capita, quæ ex divisione Tigris & Euphratis nascuntur, brevissimo, rectissimoque tractu in mare Persicum demerguntur: Ergo idem quod prius.

ARTICULUS IX.

Num extet adhuc paradisu terrestris?

56. **N**egant Recentiores aliqui, existimantes Paradisum post Adæ casum paulatim aboleri cœpisse, ac tandem diluvio obrutum & dissipatum fuisse, funditusque perijisse. Primus hujus sententiæ assertor fuit Eugubinus, quem ex Scholasticis secuti sunt Elthius in 2. sent. dist. 17. §. 18. & Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 5. sect. 1. licet lib. 3. de hominis creatione & statu innocentie cap. 6. oppositum doceat. Ex Interpretibus verò Scripturæ, Oleaster in 2. & 3. cap. Genes. Jansenius in concordia cap. 143. Maldonatus in cap. 27. Matth. Pererius lib. 3. in Genes. quæst. 5. Genebrardus lib. 1. Chronograph. & alij eandem sententiam tenent.

§. I.

Pars affirmativa, ut probabilior, eligitur.

57. **N**ihilominus par. distum adhuc extare, celebris & perantiqua sententia est, ingenti SS. Patrum, veterum & recentium Theologorum, nec non Scripturæ Interpretum agmine vallata, ut ostendit noster Malvenda in suo paradiso c. 82. & in Antichristo lib. 10. cap. 4. eamque etiam tam acriter defendit noster Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ annot. 36. ut dicat Eugubini opinionem, assertentis quod Henoch & Elias non sint in paradiso terrestris, à recte fidei regulâ exorbitare, Patribus contradicere, & divinam Scripturam esse adversam.

58. **S**ed quidquid sit de tam severa & sacri censura, existimo sententiam, quæ adhuc paradisum superesse docet, Scripturæ sacræ, SS. Patrum, & celebriorum Theologorum doctrinæ magis esse consonam, subindeque alteri preferendam.

Primum ostenditur, ex cap. 44. Ecclesiastici, ubi sic dicitur: *Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisu, ut det gentibus penitentiam.* Quibus verbis Scriptura aperte declarare videtur, Henoch asservari vivum in paradiso, ut extremo mundi & Antichristi tempore veniat, & o-

mnibus poenitentiam prædicet, ut exponit Strabius, Lyranus & alij; subindeque adhuc extare paradisu terrestris, & aquis diluvij non fuisse destructum.

Nec valet si dicas, in Græcis exemplaribus non haberi vocem illam, in paradisu, sed tantum legi: *Henoch placuit Deo, & translatus est exemplum patientie generationibus, vel arationibus.* Nam præterquam quod vulgata editio, in qua vox illa habetur, à Tridentino & à tota Ecclesia recepta & approbata fuit, Fœnas dentis allerit, non nullos Græcos codices eam habere: unde vulgatus Interpres eam adiecit, vel quia in Græcis codicibus suo tempore legit, vel quia divino instinctu hanc esse sententiam Authoris, & communem Ecclesiæ sensu, vidit, ut Janenius loco citato annotavit.

Non obstat etiam, quod alij dicunt, nempe paradisu nomen esse æquivocum, & interdum à Scriptura significare hortum, vel locum quietis amenum & jucundum: unde etiam Henoch dicitur translatus in paradisu, non propterea cogimur intelligere possum in illo paradiso voluptatis, in quo fuit Adam, sed in loco alio terra secreto, qui propter delicias & amantem recte dicitur sit paradisu. Non valet, inquam, hæc responsio. Primum quia vox paradisu, quando in Scriptura generaliter hortum quietis & pomarium significat, semper ponitur cum quibusdam adjunctis, ut Cantic. 4. *Em sponseta paradisu malorum puniceorum*; ac cum solitarie & absolute ponitur, non indicat nisi illum paradisu per antonomasiam, quem Deus initio pro habitatione hominis innocentis in orientali terra plantavit, aut illum alium, cuius hic terrestris figuram & typum gerit, nempe celestem illum & divinum, qui est spirituum beatorum domicilium: unde cum de hoc secundo loco ille Ecclesiastici intelligi nequeat, necesse est illi accipi pro paradiso illo terrestris, in quo Adam fuit positus. Secundo vulgatus Interpres, ut supra dicebamus, vocem illam, in paradisu, addit propter communem Christianorum traditionem, alterentium Henoch & Eliam vivere in paradiso: At certa Christianorum persuasio est, eos in illo met paradiso, à quo pulsus fuit Adam, vitam degere: Ergo de eodem paradiso prædictus Ecclesiastici locus intelligendus est. Unde

Tertio alij respondent, ex verbis illis Ecclesiastici haberi quidem, Henoch translatus fuisse in paradisu illum terrestris, à quo Adam post peccatum depulsus est, ac non propterea inde sequi, vel paradisu illum nunc extare, vel Henoch & Eliam in eo commorari: nam cum Henoch sexcentis annis, ut ex Scriptura colligitur, ante diluvium translatus fuerit in paradisu, potuit quidem toto illo tempore sexcentorum annorum in paradiso versari, sed paradiso per diluvium everso non jam ibi mansit, sed in alium locum translatus est.

Sed contra primum: Non est verisimile Henoch per varia tempora mutasse loca, & primo in paradisu terrestris, deinde in alium locum deportatum esse. Secundò, si tempore, quo Stracides scribebat, Henoch non erat in paradiso, quid opus erat dicere, eum translatum in paradisu ad prædicandam gentibus poenitentiam, non si ad prædicandam gentibus poenitentiam, non inde, sed ex alio loco, ubi non degit, venturus est? verba enim Ecclesiastici id palam indicant, nempe Henoch positum esse in paradiso, ut in be-